

BYAR I GÄSTRIKLAND

ÅMOT

**EN ROGIVANDE BY – OMGIVEN AV VACKER NATUR OCH
MED EN KULTURHISTORIA GRUNDAD PÅ JÄRN OCH SKOG**

LITE KULTURHISTORIA

Från Wikipedia:

Före 1700-talet fanns endast två mindre byar vid Åmot. Ett [järnbruk](#) anlades dock [1710](#) av [Catharina Bröms](#), ägare till de järnbruk som senare skulle gå under benämningen [Ockelboverken](#). Bakgrunden var att det runt Åmot fanns gott om skog samt ett vattendrag där en [hammarsmedja](#) och [hytta](#) kunde anläggas. Bruket växte fort och hade snart blivit Gästriklands största arbetsgivare med 300 personer anställda. [1856](#) infördes [lancashiresmidet](#) vid Åmot, och från år [1887](#) ingick bruket tillsammans med Ockelboverken i [Kopparbergs och Hofors Sågverks AB](#). Detta ledde emellertid till att både masugnen och smedjan i Åmot samma år lades ned. Timmerflottning är också en epok i Åmots kulturhistoria. Se tavlan nedan!

Mer information om Åmot här:

<https://www.amot.nu/%C3%A5mot/%C3%A5mots-historia>

Testeboåns flottled

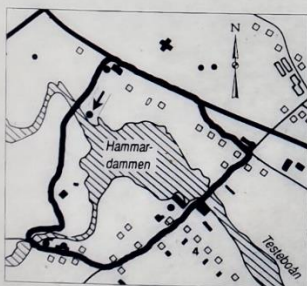
Begynnelsen

Namnet Åmot betyder *åmote*. Kolsjön och Bresljeån förenas här och bildar Testeboån, som fortsätter hela vägen ut i Gävlebukten. År 1856 ansökte Gelle Ångsågsbolag och sågverksägaren Per Hedberg om att få etablera en flottled i Testeboån från Östra Jönens och ner till Bottenviken. Härmed inleddes en drygt hundraårig flottningsepo.

Uppbyggnad och utbyggnad

Att inrätta ett vattendrag till flottled innebär stora arbeten. Flottningsrännor, dammar och länsor med pålar och dykbalber måste byggas. Dessutom måste flottarna förses med utrustning. Flottarkojor, eldpallkojor och dammvaktarkojor måste uppföras. Nu var flottningen inte den enda verksamhet som utnyttjade dammar som vattenmagasin. Bönder behövde dem för sina kvarnar och bruksintressenter för sina hyttor och hammare.

Under årtiondena efter 1856 blev andra vattendrag i området flottleder. Ramån i Hanebo socken och Svartån från Nybosjön inrättades 1872 och i sjön Grannäsån med Grannäsån togs flottningen upp 1874. I Kolsjön hade flottning bedrivits i mindre skala före 1872. Åbackasågen i Ockelbo, som byggdes av Stora Kopparbergs Bergslag AB år 1881, tog emot stora mängder timmer från Svartnäs, Allta och Bollnäs socknar.

Brukslingan i Åmotsbruk
→ = Här Är Ni • = Skyltat objekt

Flottare. Foto: Elis Eriksson.

Dessutom uppförde Ockelboverken samma år Åvaströmssågen vid Testeboåns utlopp i Gävlebukten. Dessa nyetableringar fick till följd att även Kolsjön inrättades som allmän flottled.

Nedgången

Många faktorer samverkade till flottningens nedgång efter andra världskriget. Skogsbilvägnätet byggdes ut och skogsbruket mekaniserades. Dessutom krävde både sågverken och massaindustrin färskt virke. Den nya skogen saknade kärna, till skillnad mot "gammelskogen". Detta påverkade träets flytbarhet.

År 1955 var det slutflottat nedströms från Östersjön vid Ockelbo. Dessutom hade de stora bolagen Korsnäs AB och Stora Kopparbergs Bergslag AB helt övergått till landtransporter. Kopparförs AB fortsatte i ytterligare ett decennium att som enda bolag bedriva flottning till Östersjön. Därför transporterade bolaget både timmer och massaved på den egna järnvägen DONJ till sågverket och sulfatfabriken vid Norsundet. År 1965 var flottningens saga all i Testeboån.

Nu är det tyst och öde i den gamla flottleden och vid kvam- och sågdammar har kvarstenar och sågamar för länge sedan stannat. Kvar finns

bara det eviga bruset från Testeboåns outgrundliga vatten när det skummar vidare ned mot Gävlebukten.

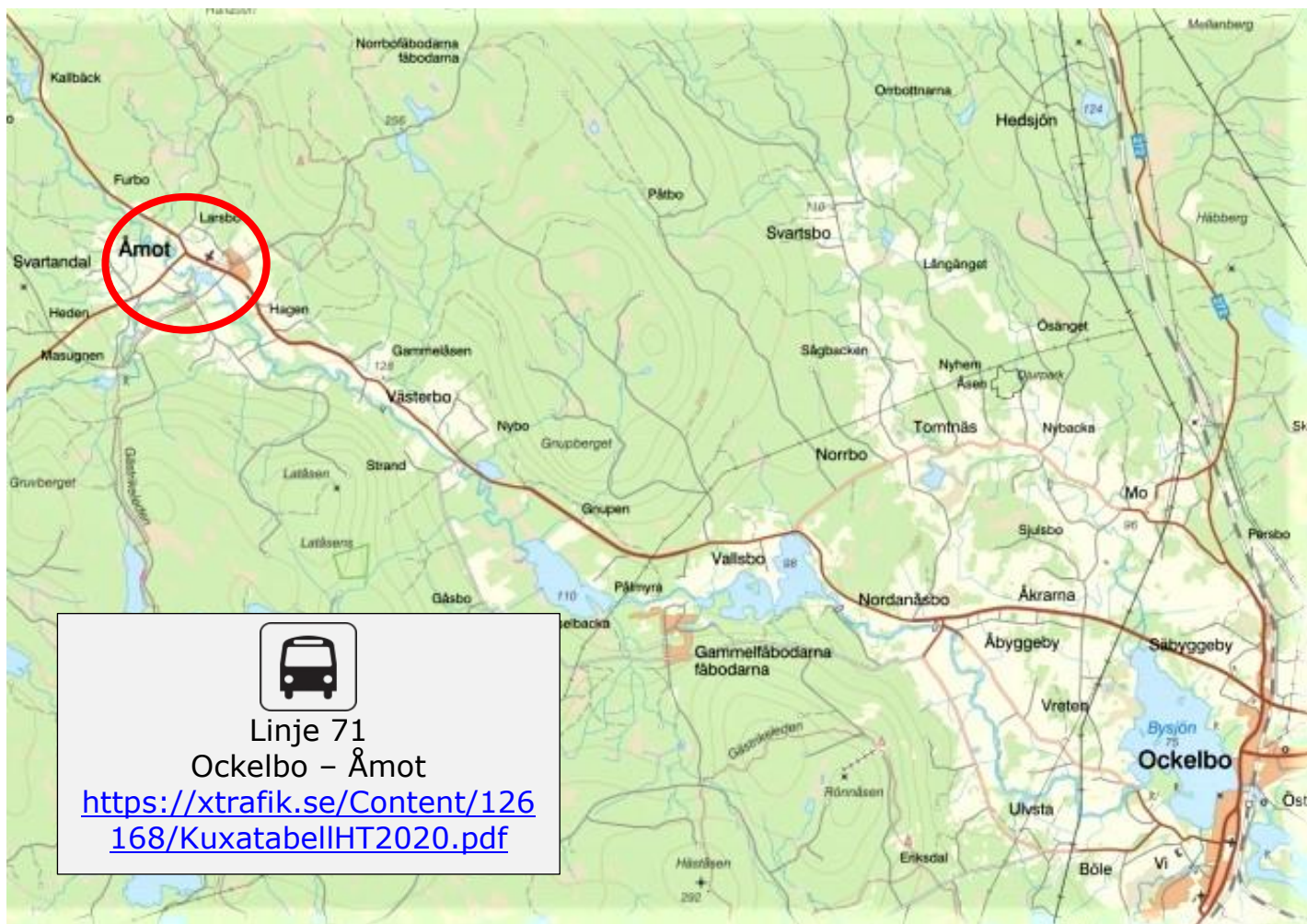
Från såg till folkpark

På andra sidan spången, vid nuvarande folkparken, låg två sägar från 1840-talet fram till dess att sägen inne i centrala byn stod klar 1919. Folkparkens första namn var också Sägbacken, vilket man än idag hör gamla Åmotsbor säga. Kolning har också bedrivits på platsen. Den första dansbanan byggdes omkring 1920. Åmots folkparksförening bildades i slutet av 1930-talet, då även den första dansbanan under tak byggdes. Denna kompletterades under andra halvan av 1940-talet med väggar och en scen. År 1948 bytte parken namn till Folkparken Åmot. Under 1970 och 80-talen genomfördes stora om- och tillbyggnader. Ett återkommande evenemang under mer än 50 år var Skogstolkets Dag, arrangerad av socialdemokratiska föreningar i Åmot. Under denna period fick även parken ett par celebra besök; 1977 talade Tage Erlander för Åmotsborna, 1980 var det Olof Palmes tur. Därefter följde ett antal år med sviktande ekonomi, vilket 1994 ledde fram till att allmänheten gick in och köpte andelar i parken. Från 1999 drivs parken som en medlemsförening. Sedan några år kallas parken kort och gott Åmotsparken.

Summary

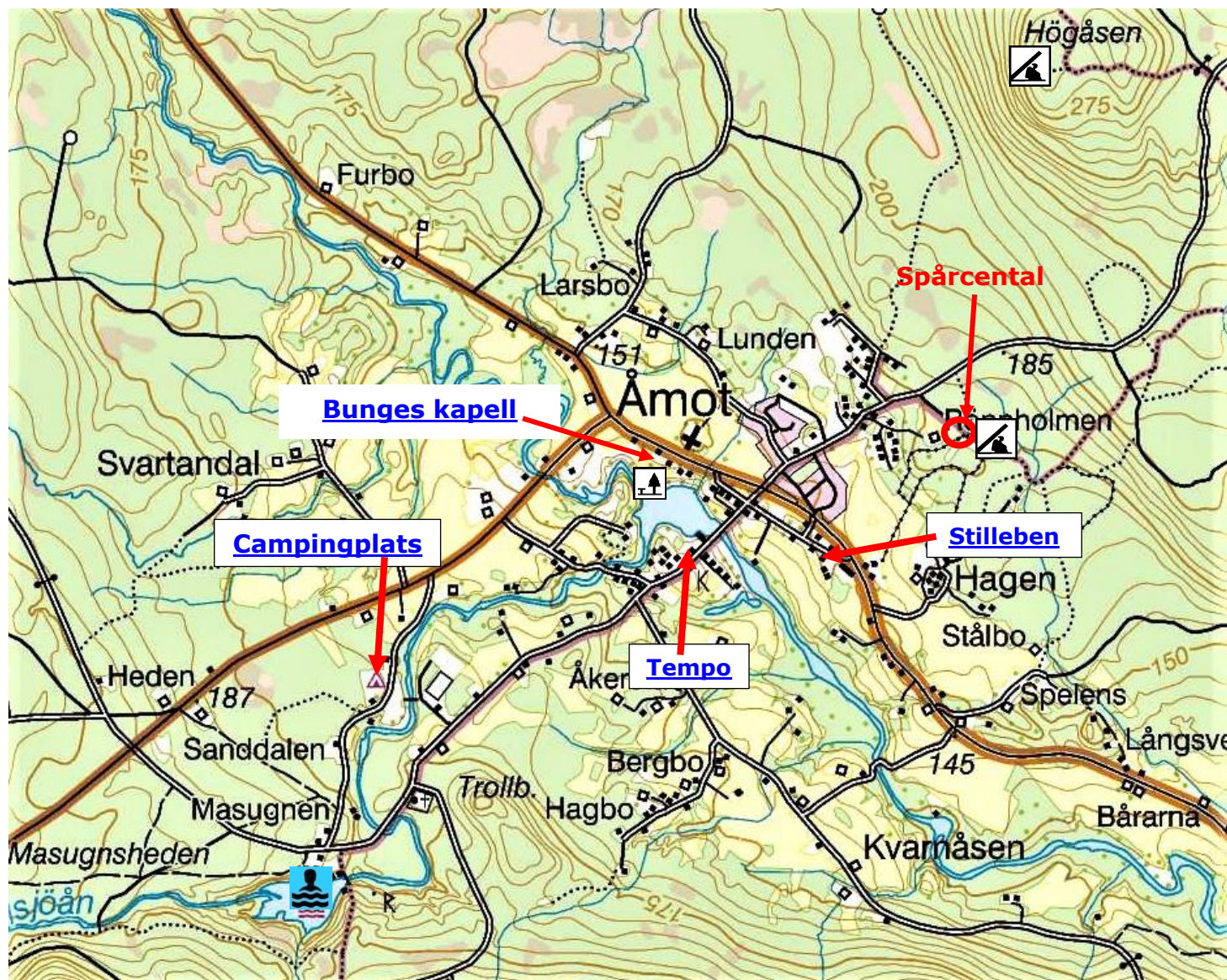
The name Åmot is derived from *åmote*, meaning "where two streams meet". This refers to the streams Kolsjön and Bresljeån, that meet here to form Testeboån, a river that flows into the Baltic just north of Gävle. During the second half of the 19th and first half of the 20th centuries, this waterway was used extensively for floating timber two the major sawmills on the coast. From 1856 and right until the end of the second world war, floating timber was a major industry, necessitating a system of dams and a large seasonal workforce of floaters to enable getting the vast quantities of timber to the sawmills. Improved roads and a general mechanisation of the lumber trade led to the decline of importance for this type of timber transport, and the waterway was finally closed for floating in 1965.

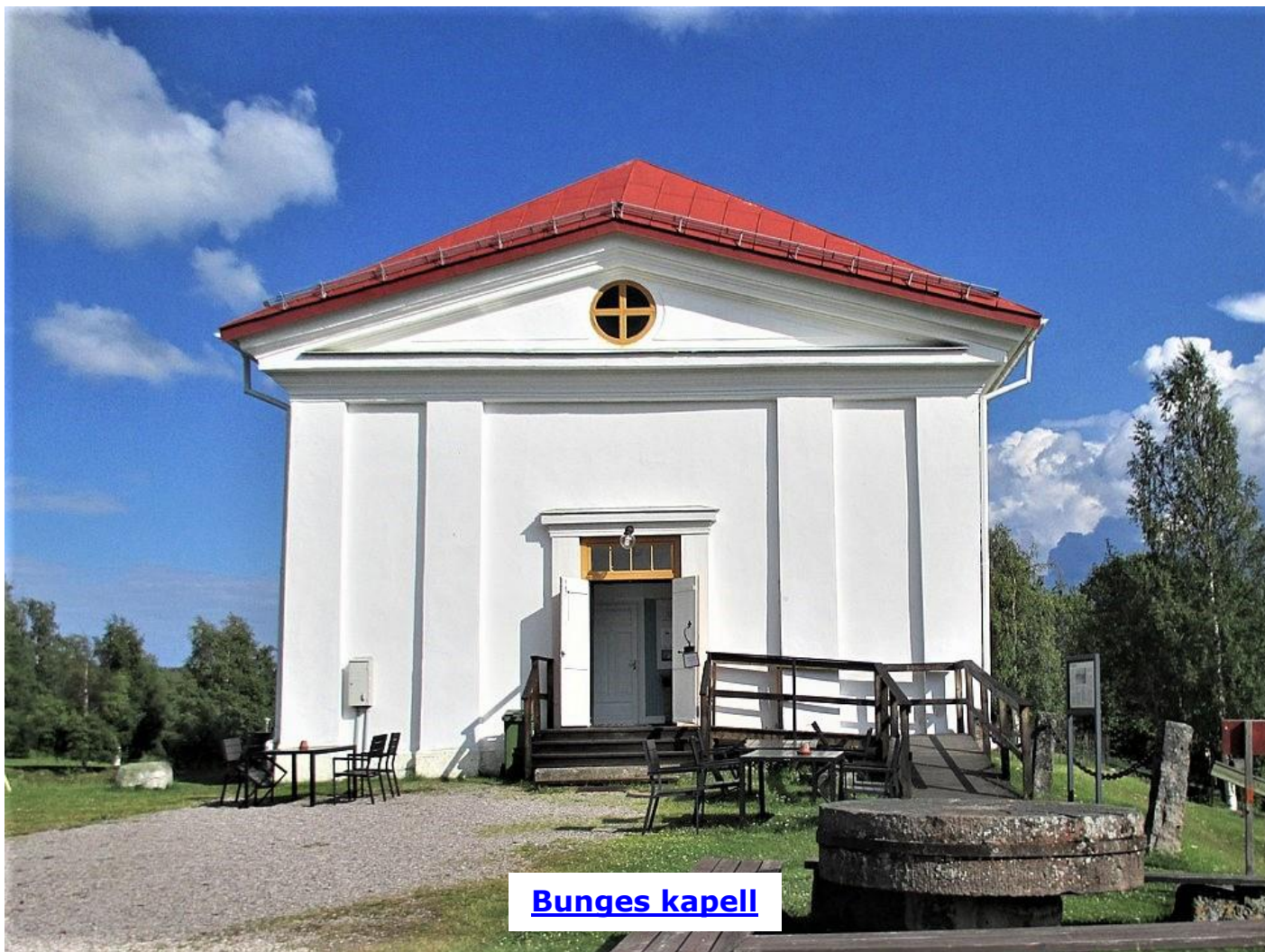
HÄR HITTAR DU ÅMOT

Linje 71
Ockelbo – Åmot

<https://xtrafik.se/Content/126168/KuxatabellHT2020.pdf>

Bunges kapell

Åmotsbruk

Catharina Bröms hade vid 1700-talets början en masugn och en smedja i Brattfors. År 1710 grundade hon järnbruket i Åmot. De rika tillgångarna på skog runt Åmot var viktiga, eftersom kolförbrukningen var stor på ett bruk. Dessutom ville man utnyttja vattenkraften från Bresljeån och Kolsjöån. Det första som byggdes var en hammarsmedja och strax därefter en masugn. Malmen hämtades från början från Torsåker, men 1725 upptäcktes rika malmområden vid Vintjärn. I och med detta fick Åmotsbruk en nära liggande och riklig tillgång på malm. Åmotsbruk ingick i Ockelboverken som vid denna tid var Gästriklands största arbetsgivare med 300 personer anställda.

Catharina Bröms var unik i och med att hon var den enda kvinna som startat ett järnbruk i Sverige, men hon var också ett exempel på hur en ny maktfaktor trädde in i svenskt järnhantverk på 1600- och 1700-talen. Fram till dess hade denna näring i huvudsak bedrivits av bergsmän, d.v.s. bönder som vid sidan av jordbruket hade rätt att driva gruvor, hyttor och hammare. Under 1600-talet fick bergsmännen konkurrens av de järnbruk som staten tillät kapitalstarka borgare

Bunges kapell och nya kyrkan Foto: Elis Eriksson.

och adelspersoner att anlägga. Catharina Bröms kom från en framstående adelsläkt. Hennes far hade varit livmedikus åt ingen mindre än drottning Kristina

Bunges kapell

År 1785 erhöill greve Sven Bunge i Åmot tillstånd att kalla präst till bruket och att bygga ett kapell. Åmotborna var nämligen vid denna tid tvungna att åka ända till kyrkan i Ockelbo för att höra Guds ord. Det lilla kapellet, som kom att kallas Bunges kapell efter sin skapare, stod klart 1797. Det var greven själv som bekostade bygget. Kapellet uppfördes i reveterat timmer i nyklassicistisk stil.

År 1917 slog Åmots nuvarande kyrka upp portarna. Kapellet kom istället att användas som extra skollokal. Efter den nya skolans invigning 1958 lämnades kapellet att förfalla. En rivning avstyrades i slutet av 1970-talet, och sedan 1989 har kapellet rustats upp successivt för 1,5 miljoner kronor. En stiftelse bildades för att ha

hand om driften. Bunges kapell är numera en självklar och populär samlingspunkt. På somrarna drivs här ett kafé i museimiljö. Där säljer man även hemslojd från bygden, står som värd för konstutställningar och anordnar visafnär.

Väster om kapellet ligger gamla kyrkogården med ett antal gravkors tillverkade på bruket under 1800-talets första hälft. Strax öster om Bunges kapell, där gången till nya kyrkan börjar, byggdes 1815 en klockstapel. Den flyttades till skogs-kyrkogården när den nya landsvägen byggdes under första halvan av 1920-talet.

Bunges kapell är utgångspunkten för Brukslingen, som fortsätter nerför slänten och bort mot spången som byggdes 1998 och leder över Bresljeån. Kvarnstenen vid ingången till Bunges kapell kommer ursprungligen från en liten kvarn, som låg vid spången.

Prästgårdsplatsen

Själva prästgårdsplatsen är samtida med kapellet. Den nuvarande prästgården tillkom dock först

1897. Ett antal ekonomibyggnader, som tillhörde prästgården, försvann i samband med att den nya landsvägen byggdes under första halvan av 1920-talet. Församlingshemmet intill prästgården härrör från 1900-talets början och var från början uthus.

Åmots kyrka

Åmots kyrka stod färdig 1917. Den byggdes av Gustav Pettersson efter ritningar av byggnadsrådet Georg A Nilsson i Stockholm. Vid byggnationen använde man sig till stor del av slagsten från den gamla masugnen. När dåvarande ärkebiskopen, den legendariske Nathan Söderblom, invigde kyrkan den 25 mars 1917 utbrast han entusiastiskt att detta var "den vackrast belägna kyrkan norr om Alperna!" Kyrkan ligger på det s k Fröberget. Detta namn sägs stamma från en person vid namn Fröberg, som slog sig ner på platsen under 1700-talets första hälft. Alla spår av denna bebyggelse utplånades då kyrkan byggdes.

Summary

The foundry at Åmot was founded in 1710 by Catharina Bröms, a young widow who owned several foundries and smithies all around the province of Gästrikland. The vast forests around the village, the hydraulic power supplied by the streams and a large deposit of iron ore at Vintjärn nearby made the location ideal. Bunges chapel was built in 1797, following a donation by Count Sven Bunge who was then the owner of Åmotsbruk. After many years of disrepair the chapel was renovated in the late 1980's and today serves as a summer cafe, crafts shop and art gallery. The original parsonage was built at the same time as the chapel, though the present building dates from 1897. The present church was erected in 1917, largely using slag stone, a rest product from iron production, taken from the old foundry.

Brukslingen i Åmotsbruk
→ = Här Är Ni ● = Skyltat objekt

TIPS PÅ UPPLEVELSER

BRESILJEÅN

nedanför Bunges kapell

Se hemsidan: CYKLING

MOSJÖN-TUREN VÄSTERTUREN

ÅMOT MTB

Se hemsidan: VANDRING

NATURSTIG BJÖRNSPÅRET

BRUKSMILJÖN BUNGES KAPELL

Se föregående sida

SKIDSPÅR.SE

SERVICE

Klicka på bilden

Klicka på bilden

nunne.nota@telia.com

070 314 41 74